

Respons

Iran: Reaksjoner mot familiemedlemmer av personer som er i myndighetenes søkelys

Problemstilling/spørsmål:

- I hvilket omfang utsettes personer tilknyttet opposisjonelle ledere/aktivister i Iran for reaksjoner fra iranske myndigheter?
- Hvilke metoder tas i bruk overfor dem som rammes?
- Hvilke grupper er mest utsatt?

Denne responsen belyser tilfeller der personer utsettes for fengsling, trakassering eller annen form for avstraffelse fra myndighetenes side på bakgrunn av sin relasjon til en annen person som er i myndighetenes søkelys. Det er gjerne familiemedlemmer, venner eller kolleger av politisk opposisjonelle som kan være utsatt for denne type maktbruk. Tematikken kan være vanskelig å håndtere, blant annet fordi det i mange tilfeller fremstår som uklart hvorvidt en person er arrestert for sin relasjon til en annen person, eller om vedkommende er i søkelyset for egne aktiviteter.

Reaksjoner mot familiemedlemmer av opposisjonelle og aktivister er ikke av ny dato i Iran, men har vært rapportert av ulike kilder i mange år. Under Iran-Irak-krigen (1980-88) meldte Amnesty International (1988) at foreldre av vernepliktige menn ble arrestert dersom sønnene ikke møtte til tjeneste som pålagt. Ulike kilder i iranske eksilmiljøer hevder at slike overgrep har vært brukt systematisk av iranske myndigheter i mange år (International Coalition for Rights of Iranian Refugees, e-postkorrespondanse mai 2011).

Økt press på familier av opposisjonelle

Flere kilder, inkludert menneskerettighetsorganisasjoner, har de siste to årene i økende grad rapportert om ulike former for reaksjoner mot familiemedlemmer av personer som er i myndighetenes søkelys. Ifølge Amnesty International (2010) hadde en del av de som ble arrestert etter valget i 2009 trolig ikke noe med uroen å gjøre utover å være slektninger eller venner av arresterte eller ettersøkte personer. Freedom House (2010) påpeker at i tillegg til

---

Respons **Iran: Reaksjoner mot familiemedlemmer av personer som er i myndighetenes søkelys**

journalister, politiske aktivister, profilerte politikere og religiøse minoriteter har også deres familier blitt ofre for press, arrestasjoner og voldelig angrep. Det amerikanske utenriksdepartementet (U.S. Department of State 2010) har på sin side rapportert at Irans etterretningstjeneste rutinemessig har trakassert familiemedlemmer av politiske fanger og menneskerettighetsaktivister. Familiemedlemmene har ofte blitt nektet å snakke med utenlandsk presse eller reise utenlands, telefonsamtaler har blitt blokkert og domstolene har reist falske anklager mot dem. For eksempel truet etterretningsagenter med å arrestere familiemedlemmer av den dødsdømte kurdiske politiske fangen Shirko Moarefi dersom de protesterte eller lagde publisitet rundt henrettelsen hans. Henrettelsen var planlagt til november 2009, men ble senere utsatt (U.S. Department of State 2010).

Forekomsten av familierelatert trakassering dokumenteres med henvisninger til en rekke navngitte eksempler i en Amnesty-rapport som tar for seg de første månedene etter valget i 2009. Rapporten slår fast at ”trakassering av slektninger av prominente geistlige, politiske ledere og journalister raskt ble en integrert del av myndighetenes kampanje for å slå ned på opposisjon” (Amnesty International 2009, s. 28). Av eksempler på at familie til fremtredende lederskikkelser er blitt rammet nevner rapporten blant annet:

- Presidentkandidat Mir Hossein Mousavis svoger. Han satt fengslet i fem måneder etter valget, før han slapp ut mot kausjon. Svogerens sønn ble også arrestert noen uker.
- Datteren til tidligere president Ayatollah Ali Akbar Hashemi Rafsanjani og fire andre kvinnelige medlemmer av hennes familie. De ble arrestert i en demonstrasjon en uke etter valget.
- Sønnen til generalsekretær Mohsen Mirdamadi i reformpartiet Islamic Iran Participation Front. Han ble arrestert i sitt hjem i september og satt fengslet i tre uker.
- Tre barnebarn av den kjente regimekritikeren Ayatollah Montazeri. De ble fengslet den 15. september, sammen med sønnen av en annen geistlig leder, Ayatollah Hossein Mousavi Tabrizi.
- En svoger og en svigersønn av tidligere president Khatamis stabssjef, Mohammad Ali Abtahi. De ble kort anholdt i september etter at sikkerhetsstyrker hadde ransaket Abtahis hjem, hvor de blant annet hadde ødelagt personlige eiendeler. Svigersønnens 11-årige datter skal ha blitt fortalt av et medlem av sikkerhetsstyrkene at hun måtte ”fortelle sin mor at hun ikke skulle snakke”.
- Barna til to fremstående medlemmer i Mir Hossein Mousavis valgkampanje. De ble arrestert i september.

Selv om det er saker som involverer prominente opposisjonspolitikere og menneskerettighetsforkjempere som gjerne får mest oppmerksomhet i internasjonal presse, er det lite som tyder på at fenomenet er begrenset til denne kategorien. Iran Human Rights Documentation Center, som systematisk samler vitensbyrd om overgrep i Iran, har gitt følgende vurdering av utbredelsen av denne typen overgrep (e-post mai 2011):

Respons **Iran: Reaksjoner mot familiemedlemmer av personer som er i myndighetenes søkelys**

We can definitely say that it happens regularly. Of course, it always depends on what the target person is wanted for and the family member's relationship to that person (a distant cousin is much less likely to be targeted). Many of our witness statements and reports (on our website) describe intimidation of family members. This was particularly true of the family members of women's rights activists during the last few years. Also, families of lawyers have been intimidated. I can also tell you that several of my staff members use aliases in order to protect family members in Iran. One thing to remember, I think, is that often, a family member has put up the money or property for bond – in those cases, the government seems to regularly put pressure on the family if the person disappears.

Pårørende trues til taushet

Både Human Rights Watch og The International Campaign for Human Rights in Iran har rapportert at myndighetene dekker over fangers dødsfall ved at etterlatte tvinges til å hevde at den drepte døde av naturlige årsaker. De to organisasjonene har begge samlet vitnesbyrd fra ofres familier om hvordan myndighetenes agenter har lagt et voldsomt press på dem for å hindre at de går offentlig ut med omstendighetene rundt dødsfallene (Human Rights Watch 2010). Myndighetene har trolig noen ganger som mål å hindre rettsforfølging av mistenkelige dødsfall under fengsling. Ett eksempel var etterspillet etter at Yavar Khodadoust skal ha blitt torturert til døde under et opphold i Karaj-fengselet. Tjenestemenn ved fengselet advarte da de pårørende mot å kreve etterforskning av dødsfallet (U.S. Department of State 2011).

En artikkel i The Times (Fletcher 2009) refererer til flere tilfeller der etterlatte av drepte demonstranter eller fanger som er blitt drept av mishandling i fengsel, skal ha blitt truet til taushet eller til å lyve om dødsårsaken. Familien til 31 år gamle Amir Hossein Tufanian, som angivelig døde av tortur i fengsel, ble først forsøkt presset for penger i bytte mot liket. Deretter fikk de utlevert liket på betingelse av at de lovte å ikke lage noe oppmerksomhet rundt dødsfallet. Foreldrene til 12-årige Ali Reza Tavasoli, som deltok i en demonstrasjon, skal ifølge den samme Times-artikkelen, ha mottatt USD 2000 og pålegg om å fortelle omverdenen at sønnen døde i en trafikkulykke, mens en lege attesterte at han døde av slag mot hodet (Fletcher 2009). Denne type press synes ikke å være begrenset til tiden etter valget i 2009. I 2008 skal familien til den kurdisk-iranske studenten Ebrahim Lotfallahi, som myndighetene hevdet hadde begått selvmord i fengsel, ha blitt truet med rettslige skritt som straff for at de offentlig stilte spørsmål ved det påståtte selvmordet (U.S. Department of State 2009).

Ett motiv for å øve press på pårørende av drepte arrestanter synes å være å begrense muligheten for at begravelsen skal utvikle seg til en arena for protestdemonstrasjoner mot myndighetene, noe som ikke er uvanlig. Da studentaktivisten Alireza Davoudi døde på sykehus etter omfattende tortur i fengsel i april 2009, ble familien advart av offentlige tjenestemenn mot å lage publisitet rundt begravelsen (U.S. Department of State 2011).

Videre skal familiemedlemmer som har forsøkt å besøke innsatte i fengsler eller skadde demonstranter på sykehus angivelig ha vært utsatt for vold og ubehageligheter fra myndighetenes side. Deutsche Welles persiske nettside meldte om en episode i juli 2008 hvor familiemedlemmer av skadde tyrkiske bønder ble banket opp av Revolusjongarden når de ankom sykehuset hvor deres slektninger var innlagt. De skadde hadde blitt rammet da Revolusjongarden åpnet ild mot bønder som protesterte mot statlig konfiskering av jord

---

Respons Iran: Reaksjoner mot familiemedlemmer av personer som er i myndighetenes søkelys

langs elven Aras. En person, Nor Al Din Daragahi, ble drept under skytingen og flere andre såret. Den dreptes gamle far var blant dem som skal ha blitt banket opp av Revolusjonsgarden etter sammenstøtene (Molavi og Hedayati-Kakhki 2008). I desember 2010 arresterte myndighetene familiemedlemmer av den fengslede bloggeren Mohammad Nourizad utenfor fengselet hvor de hadde samlet seg for å få rede på Nourzads helsetilstand. Nourizad, som hadde en hodeskade og nedsatt syn som følge av mishandlingen, hadde innledet en sultestreik mot urettferdig rettergang og forholdene i fengselet (U.S. Department of State 2011).

Etterlatte nektes å begrave sine døde

Under protestdemonstrasjonene mot valget i 2009 ble trolig flere hundre personer drept. Den britiske avisen The Times (Fletcher 2009) refererte til opposisjonskilder som antydte at minst 200 mennesker ble drept bare i Teheran. I mange tilfeller utleverte ikke myndighetene liket av den drepte til de pårørende. Times-artikkelen meldte videre at familien til en 27-årig student, Ya'coub Barvayeh, som ble skutt og drept av Basij 25. juni 2009, ble informert to dager etter drapet om at sønnen allerede var blitt begravet (Fletcher 2009). I noen tilfeller skal offeret ha blitt gravlagt av myndighetene i anonyme graver. Amnesty International (2009, s. 35) viser til at 44 lik skal ha blitt gravlagt i anonyme graver på en gravplass i Teheran.

Trusler mot familie under forhør

Det er rapportert om utstrakt bruk av trusler mot familiemedlemmer under forhør av politisk opposisjonelle. De arresterte trues med at deres familiemedlemmer vil lide overlast hvis de nekter å tilstå anklager eller ikke samarbeider på andre måter. En kristen konvertitt, Motamedi Mojdehi, skal ha blitt utsatt trusler om at hans familie og andre kristne trosfeller ville bli drept. Denne type trusler under forhør finnes det omfattende dokumentasjon på (Molavi og Hedayati-Kakhki 2008). Omfanget av rapporterte tilfeller av overgrep mot familiemedlemmer av opposisjonelle betyr at den arresterte ofte vil oppleve trusler om at familien er i fare som reelle.

Ulike former for trakassering

I tillegg til bruk av vold og arrestasjoner, er det meldt om omfattende bruk av ulike former for diskriminering og trakassering av familiemedlemmer av opposisjonelle. Dette fremstår som en form for kollektiv avstraffelse av befolkningsgrupper. Ett eksempel på dette er at personer i familie med opposisjonelle i noen tilfeller nektes tilgang til høyere utdanning (U.S. State Department 2009). Ifølge Iran Minorities Human Rights Organisation (som referert i UK Home Office 2010, s. 141) finnes det eksempler på at familiemedlemmer av fengslede aktivister blant den arabiske minoritetsbefolkningen har blitt svartelistet og dermed utestengt fra universiteter og annen høyere utdanning, samt fra deler av arbeidsmarkedet.

I forbindelse med arrestasjoner synes det videre å være et mønster at familien ikke blir informert om hvor vedkommende holdes, slik at pårørende må leve i uvisshet i ukevis (Freedom House 2010).

Nok et maktmiddel som rammer familier hardt er bruken av kausjon som betingelse for løslatelse av politiske fanger. Kausjonssummen settes ofte overdrevent høyt i forhold til den forbrytelse en person er tiltalt for, hvilket kan binde kausjonisten økonomisk på ubestemt tid. Kausjon stilles ofte med sikkerhet i familiemedlemmers eiendom.

Respons Iran: Reaksjoner mot familiemedlemmer av personer som er i myndighetenes søkelys

Opposisjonelle eksil-iranere

Slektninger av iranske studenter som har deltatt i regimekritiske demonstrasjoner i utlandet, skal ifølge flere rapporter ha blitt innkalt til forhør i Iran (CGRA 2011). Menneskerettighetsadvokaten Nasrin Sotoudeh, som i 2011 ble dømt til fengsel i elleve år, har hevdet at det siden sommeren 2010 har vært en dramatisk økning i antallet tilfeller hvor personer i Iran blir truet på grunn av slektingers aktiviteter i utlandet. Hun mener det er blitt "talløse" slike tilfeller. Fenomenet har ført til at studentorganisasjoner i California har fjernet bilder av demonstrasjoner mot Iran fra sine hjemmesider etter at familiene til personer som var gjenkjennelige på disse bildene hadde opplevd å bli trakassert i Iran (The Orange County Register 2010).

Aktivitet blant iranske eksilmiljøer på internett fremstår generelt som en viktig arena for Irans etterretningstjeneste, og dette kan utløse reaksjoner overfor slektninger i Iran. Iranske myndigheter skal ha truet og arrestert familiemedlemmer av eksiliranere som har lagt ut kritiske kommentarer om Iran på sosiale nettsteder som for eksempel Facebook (U.S. Department of State 2011).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

- Amnesty International (1988, 20. mai). *Iran: Persistent Violations of Human Rights*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <http://167.206.149.213/Exe/ZyNET.exe/WRK200000C0U.txt?ZyActionD=ZyDocument&Client=IHRDC&Index=IHRDC%20Public%20Documents&File=C%3A%5CZYIMAGE%20DATA%5CINDEX%20DATA%5CPUBLIC%5CTXT%5C2009%5C06%5C00000000%5CWRK200000C0U.txt&User=anonymous&Password=anonymous&ImageQuality=r85g16%2Fr85g16%2Fx150y150g16%2Fi500&Display=hpfrw&Back=ZyActionS&MaximumPages=5&Query=fname%3D%22WRK200000C0U.txt%22>
- Amnesty International (2009, 10. desember). *Election Contested, Repression Compounded*. London: Amnesty International. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4b20eb442.pdf> [lastet ned 31. mai 2011]

Respons Iran: Reaksjoner mot familiemedlemmer av personer som er i myndighetenes søkelys

- Amnesty International (2010, juni). *From protest to prison. One year after the election*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/MDE13/062/2010/en/a009a855-788b-4ed4-8aa9-3e535ea9606a/mde130622010en.pdf>. [Lastet ned 22. mai 2011]
- CGRA, dvs Commissariat Général aux Réfugiés et aux Apatrides (2011, 24. januar). *Iran. Risks in case of a (forced) return to Iran*. Brussel: CGRA.
- Dutch Ministry of Foreign Affairs (2010, oktober). *Excerpts from the country report on Iran*. [Utdrag i engelsk oversettelse fra rapporten "Algemeen ambtsbericht Iran"] Tilgjengelig fra <http://www.migrationsverket.se/include/lifos/dokument/www/11011404.pdf> [Lastet ned 27. mai 2011].
- Fletcher, M. (2009, 8. juli). 'Torture, murder and rape' — Iran's way of breaking the opposition. *The Times*. Tilgjengelig fra http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/middle_east/article6839335.ece [Lastet ned 27. mai 2011].
- Freedom House (2010, 7. mai). *Freedom in the World 2010 – Iran*. Washington DC: Freedom House. Tilgjengelig <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2010&country=7842> [lastet ned 31. mai 2011]
- Human Right Watch (2010, februar). *The Islamic Republic at 31. Post-election Abuses Show Serious Human Rights Crisis*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4b84eb0c2.pdf> [lastet ned 31. mai 2011]
- Immigration and Refugee Board of Canada (2009, 6. mai). *Iran: The circumstances under which court summons and forfeiture documents are issued by courts; information on bail; the circumstances under which notices of conviction are issued by the Islamic Revolutionary Court; the prevalence of forged court documents*. Ottawa: Immigration and Refugee Board of Canada. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/country,,IRBC,,IRN,,4b7cee7e1e,0.html> [Lastet ned 27. mai 2011]
- Molavi, R. og Hedayati-Kakhki, M. (2008, 23. september). *Evaluation of the August 2008 Country of Origin Information Report, Iran*. Centre for Iranian Studies (CIS), Institute for Middle Eastern and Islamic Studies (IMEIS), Durham University. Tilgjengelig fra @ [Lastet ned 27. mai 2011]
- The Orange County Register (2010, 10. januar). *How Iran intimidates protesters abroad*. Tilgjengelig fra <http://www.ocregister.com/articles/iranian-228424-government-iran.html> [Lastet ned 27. mai 2011]

- UK Home Office (2010, 31. august). *Country of Origin Information Report – Iran*. London: UK Home Office, Border Agency. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4c7f4bb72.pdf> [Lastet ned 27. mai 2011]
- U.S. Department of State (2009, 25. februar). *2008 Country Report on Human Rights Practices: Iran*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2008/nea/119115.htm> [lastet ned 31. mai 2011]
- U.S. Department of State (2010, 11. mars). *2009 Country Reports on Human Rights Practices: Iran*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/nea/136068.htm> [Lastet ned 26. mai 2011]
- U.S. Department of State (2011, 8. April). *2010 Country Reports on Human Rights Practices*. Washington D.C.: US Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/160461.pdf> [Lastet ned 27. mai 2011].

Muntlige kilder

- Iranian Human Rights Documentation Center. E-postkorrespondanse mai 2011.
- International Coalition for Rights of Iranian Refugees. E-postkorrespondanse mai 2011.

© Landinfo 2011

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.